

Armoede op school

Wat wel (en vooral wat niet) te doen?

Prof. dr. Wim Van Lancker
Centrum voor Sociologisch Onderzoek
@wvlancker

KU LEUVEN

Ben Weyts ✓
@BenWeyts

Als antwoord op [@JJDeGucht](#) en [@vrtmaxbe](#)

Wanneer ouders niet aan hun verantwoordelijkheid kn voldoen, moet het lokaal sociaal beleid optreden. Mét vanzelfsprekend medewerking vd scholen. Maar hun kerntaak is m.i. lesgeven, niet het eigenhandig bestrijden van alle welzijns-, gezondheids- en armoedeproblemen.

2:51 p.m. · 17 sep. 2022 · Twitter for iPhone

25 Retweets 9 Geciteerde Tweets 347 Vind-ik-leuks

...

Wouter Duyck
@wduyck

Dat gedoe over schoolmaaltijden blijft duren. Nog los van de aangeleerde hulpeloosheid dat ouders niet meer in staat zouden zijn om hun primaire dierlijke functie, voeding, te vervullen, maar de Staat wel. Hebben die mensen echt nooit een bord schoolmaaltijd gezien? [#gezond](#)

10:09 p.m. · 18 sep. 2022 · Twitter for iPhone

31 Retweets 24 Geciteerde Tweets 340 Vind-ik-leuks

Armoede = schaars inkomen

Geldgebrek maakt het moeilijker om een goede ouder te zijn

Geldgebrek maakt het moeilijker om voldoende te investeren in het materiële welzijn van kinderen

Geldgebrek maakt het moeilijker om vooruit te plannen

➔ Leven in schaarste en beperkte mentale bandbreedte

➔ Overlevingsmodus en kortetermijndenken

➔ Meer stabiliteit in de inkomens of huisvestingssituatie heeft grote, positieve gevolgen op heel wat andere uitkomsten

SENDHIL MULLAINATHAN
ELDAR SHAFIR

Scarcity

'A captivating book that just might change the way you live'
Steven D. Levitt, co-author of *Freakonomics*

The impact of a poverty reduction intervention on infant brain activity

Sonya V. Troller-Renfree, Molly A. Costanzo, Greg J. Duncan, Katherine Magnuson, Lisa ...
[+ See all authors and affiliations](#)

PNAS February 1, 2022 119 (5) e2115649119; <https://doi.org/10.1073/pnas.2115649119>

Contributed by Greg J. Duncan; received August 25, 2021; accepted December 29, 2021; reviewed by Martha Farah and Joan Luby

This article has been updated

Article

Figures & SI

Info & Metrics

PDF

Significance

This study demonstrates the causal impact of a poverty reduction intervention on early childhood brain activity. Data from the Baby's First Years study, a randomized control trial, show that a predictable, monthly unconditional cash transfer given to low-income families may have a causal impact on infant brain activity. In the context of greater economic resources, children's experiences changed, and their brain activity adapted to those experiences. The resultant brain activity patterns have been shown to be associated with the development of subsequent cognitive skills.

Impact van armoede op leren

- Armoede → Leren → Latere levenskansen
- Inkomen is de sleutel tot minder armoede en beter leren

Twee mechanismen:

1. Meer geld (of minder kosten) laat toe de materiële levensomstandigheden te verbeteren en zo de voorwaarden voor succesvol leren te vervullen;
2. Meer geld vermindert financiële stress, en verbetert zo de verhoudingen tussen gezinsleden en de cognitieve ruimte die mensen hebben

Impact van armoede op leren

Systematische review van impact inkomen op cognitieve ontwikkeling en leeruitkomsten van Cooper & Stewart (2021):

- *US: “extra income had **positive effects on school attendance, high school graduation and years of completed schooling.**”*
- *Canada: “higher receipt of **child benefit**, resulting from variation in policy over time and across provinces, is found to **positively affect maths scores** while also (for boys) decreasing the likelihood of a learning difficulty diagnosis.”*
- *Norway: “**Years of schooling, high school completion and IQ at age 18 are all found to be positively linked to local area income shocks between ages 1 and 16**”*
- Gelijkaardige resultaten studies in Australië en UK

Covid-19 maakte armoede erg zichtbaar in scholen

- 12% van de Belgische 0-15 jarigen heeft geen geschikte plek in huis om huiswerk te maken of te studeren
- 4% heeft geen leesboeken in huis aangepast aan hun leeftijd
- 4,8% van de kinderen woont in een woning die niet adequaat verwarmd kan worden
- 3,8% heeft geen internet thuis. 8% heeft geen mogelijkheid om thuis even buiten te spelen
- 9% van de 0-18 jarigen woont in een huis dat overbevolkt is.

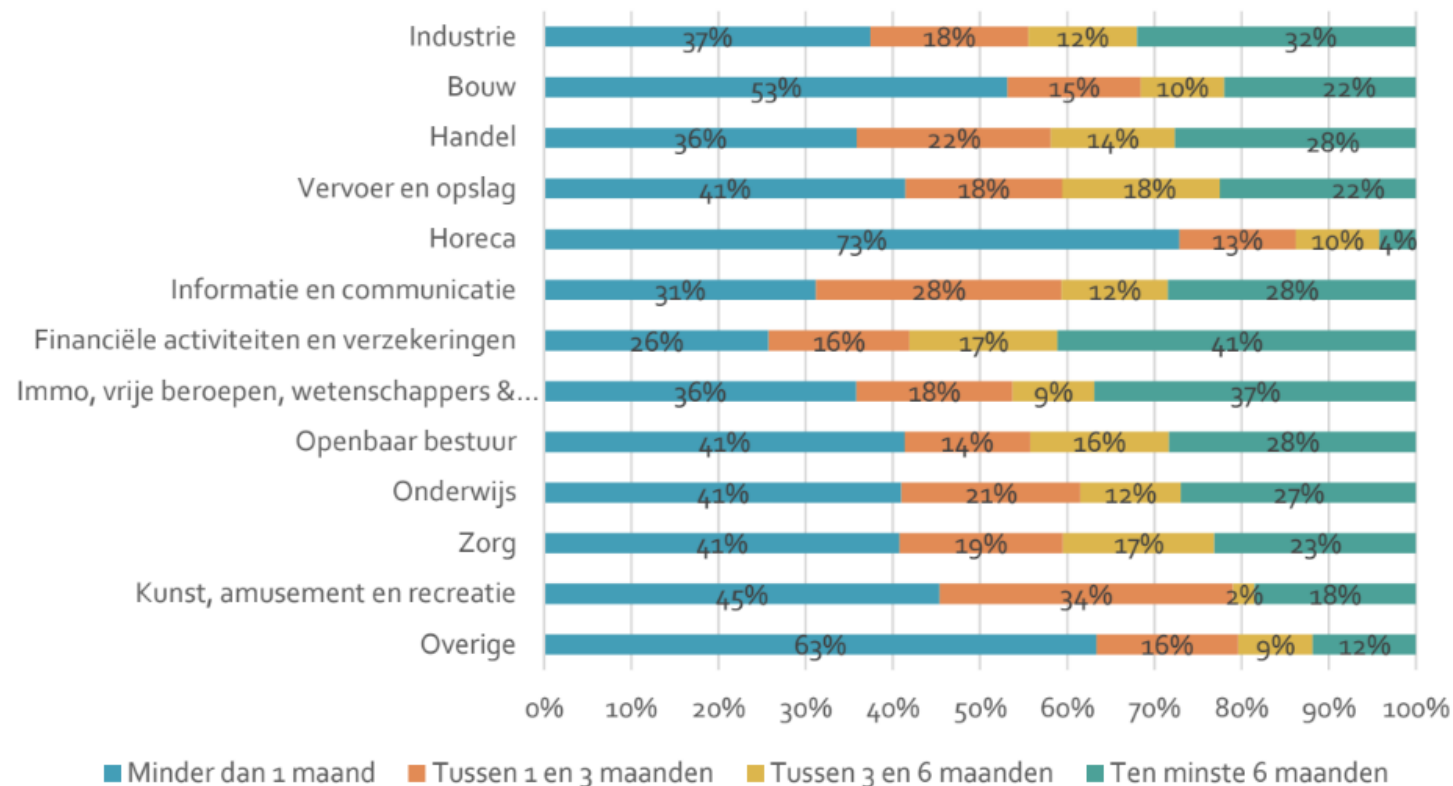

De energiecrisis doet er een flinke schep bovenop

- Geen specifieke cijfers over kinderen, maar...
- Sterke toename bij OCMW's van hulpvragen energie en schulden
- Gebruikers van voedselbanken blijven stijgen
- Evenveel kinderen in de lage middenklasse in financiële kwetsbaarheid als in armoede
 - Bij 9 op de 10 met werkende ouders

De energiecrisis verarmt

Figuur 6. Aantal maanden aan armoedelijd die overbrugd kunnen worden met netto liquide middelen

Horemans et al. (2020), Een profielschets van armoede en financiële bestaanszekerheid bij werkende Belgen. COVIVAT Beleidsnota 4

De armoede is stabiel...?

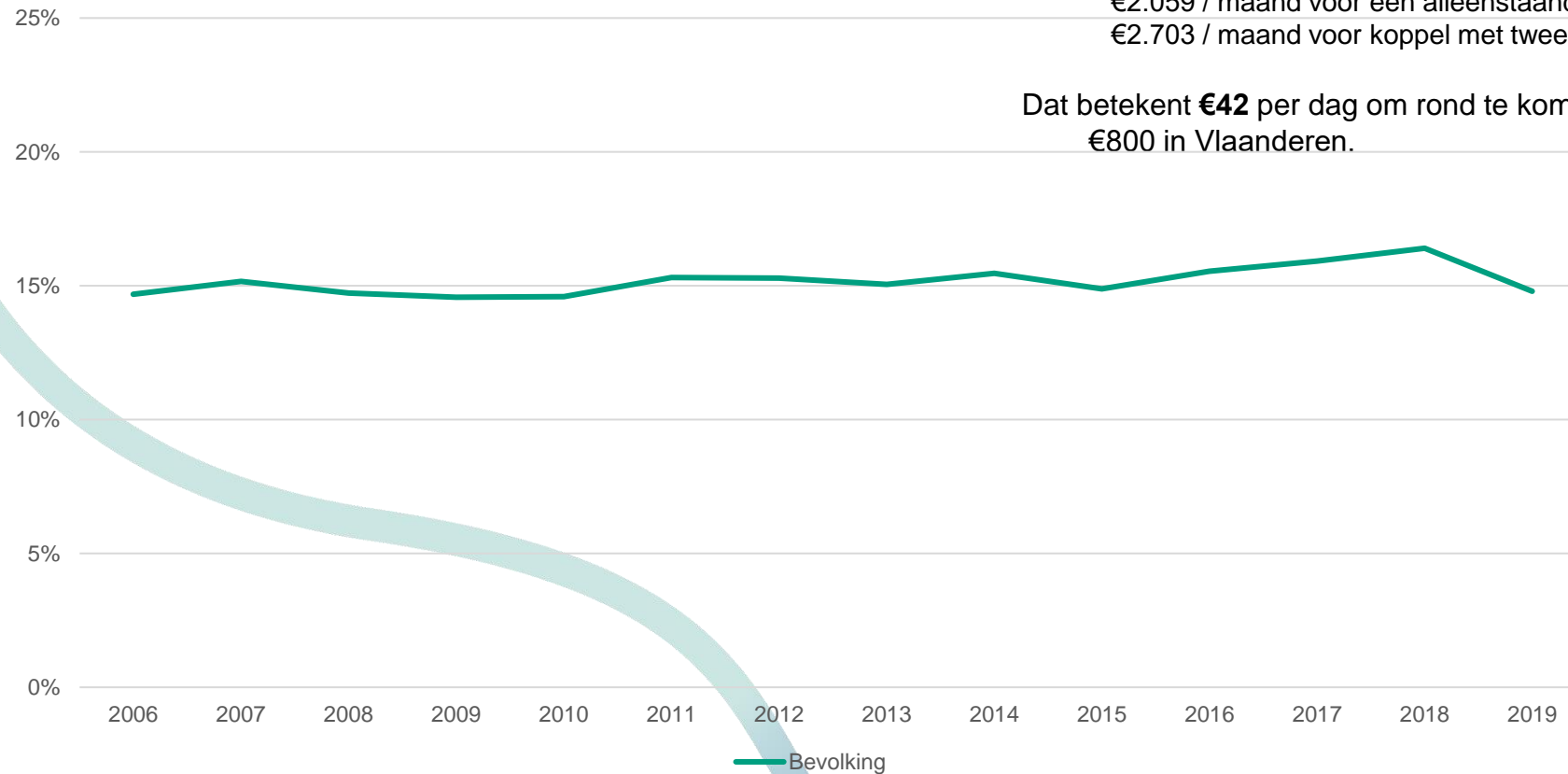
Armoedegrens in België vandaag:

€1.287 / maand voor een alleenstaande

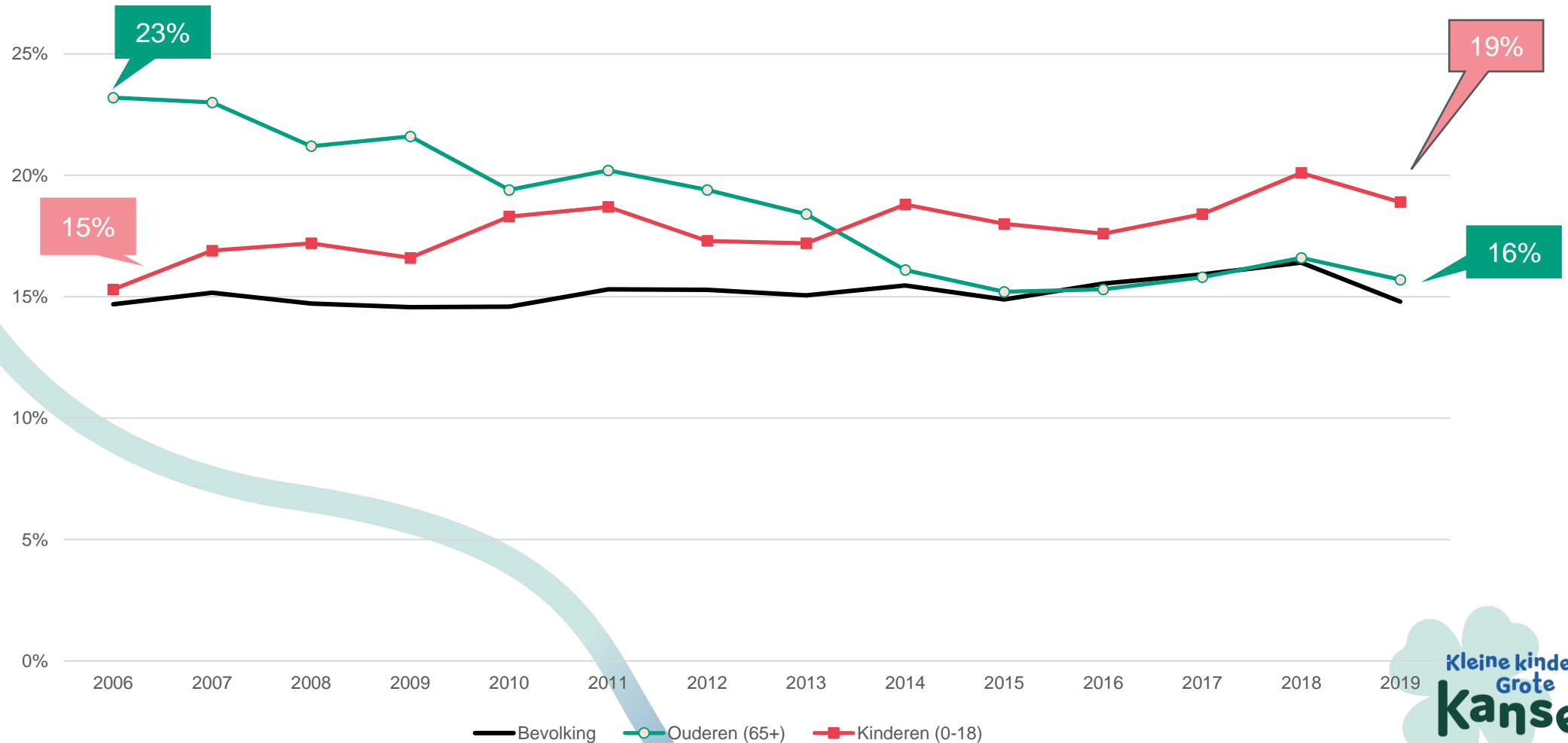
€2.059 / maand voor een alleenstaande moeder met twee kinderen

€2.703 / maand voor koppel met twee kinderen

Dat betekent **€42** per dag om rond te komen na aftrek van (gemiddelde) huur van €800 in Vlaanderen.

Stabiliteit verhuult beweging

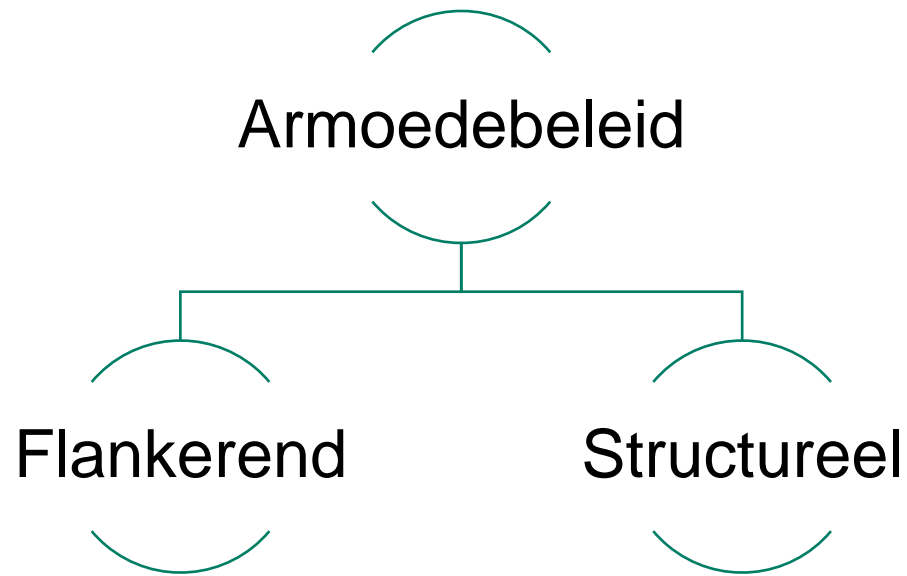

Armoede-evoluties in België

- 4% → 5% van de werkende Belgen
- 23% → 16% van de 65-plussers
- 14,7% → 16,4% van de Belgen
- 15% → 20% van de kinderen
- 22% → 31% van de laaggeschoolden
- 26% → 37% van de huurders
- 32% → 40% van de alleenstaande ouders
- 28% → 50% van de werklozen
- 36% → 43% van de niet-EU migranten

*België, 2006-2018

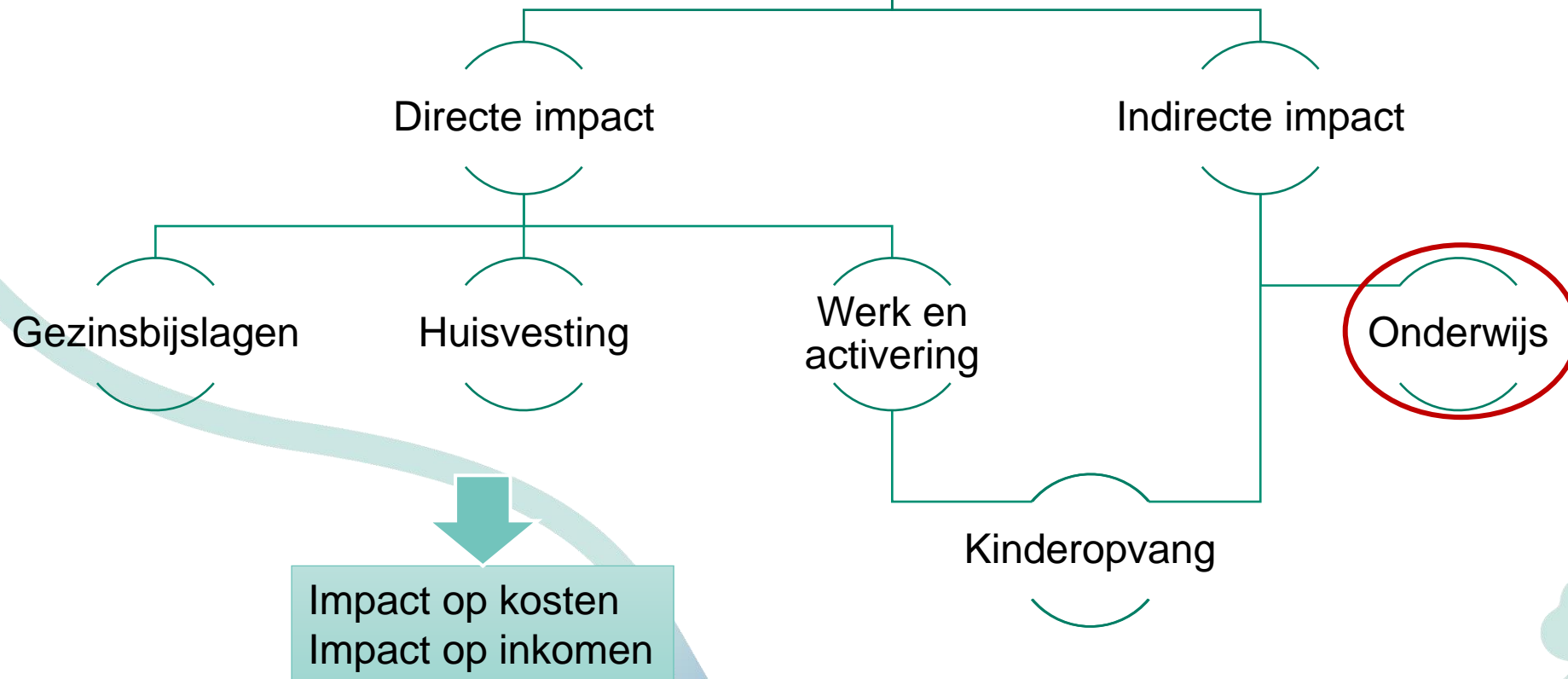

- Gevolgen van het leven in armoede
- Directe noden aanpakken op korte termijn
- Lokaal en wijkgericht werken

- **Verminderen** van de armoede
- Verhogen van de inkomens
- Korte en lange termijn
- Beleidsinstrumenten op centrale bestuursniveaus

Structureel armoedebeleid in Vlaanderen

Impact op kosten
Impact op inkomen

Onderwijs zal de armoede niét doen dalen

Onderwijs zal de armoede niét doen dalen

Maar dat hoeft ons niet wanhoop te drijven

Armoedebewust handelen

- Rekening houden met de materiële omstandigheden van het leren en de context van een leven in armoede
- Structureel samenwerken met lokale overheden
- Belangrijke rol voor ervaringsdeskundigen/brugfiguren
- Een schoolcultuur die afgestemd is op armoede

Armoedebewust handelen

- Armoedebewust handelen vraagt om ambetanteriken in alle geledingen van de school, en een organisatie die daarmee om kan
- Armoedebewust handelen vergt ook bewustzijn van stereotypen en vooroordelen
- Concrete voorbeelden: schoolfacturen, schoolmaaltijden, communicatie, praktische organisatie

Het belang van schoolmaaltijden

- Voor 2,9% van de Belgische kinderen 0-15j is het niet mogelijk om minstens één maaltijd per dag te eten die vlees, kip of vegetarisch alternatief bevat
- *“Results indicate that increases in school lunch participation improve academic performance for both poor and non-poor students”* - Schwartz, A. E., & Rothbart, M. W. (2020). Let them eat lunch: The impact of universal free meals on student performance. *Journal of Policy Analysis and Management*, 39(2), 376-410.
- Recent onderzoek uit VS: introductie van gratis schoolmaaltijden (*Community Eligibility Provision*) zorgt voor minder voedselonzekerheid en voeding van betere kwaliteit in het gezin. Maaltijden op school hebben ook positieve effecten buiten de school
- Ook positieve effecten op gezondheid en sociale mobiliteit

‘Het is onze taak niet?!’

- ➔ Een school of leerkracht kan het armoedeprobleem niet oplossen
- ➔ Het is wel een taak van de school of leerkracht om armoedebewust te handelen
- Netwerken bouwen en onderhouden
- Ondersteuning bieden voor leerkrachten
- Eigen beleid onder de loep nemen
- Op de armoedenagel blijven kloppen

En wat doet de Vlaamse overheid?

Wees ambetanter!